

Een bonk geschiedenis in Scharendijke

Le Serpent

naar de kelder

Een wrak afzinken in de Grevelingen. Het klinkt eenvoudig, het blijkt een enorme klus. Duikmagazine sprak met de man achter wrak, was aanwezig bij het afzinken en heeft er natuurlijk op gedoken.

Tekst: Linda Engels | Fotografie: Karin Brussaard > karinbrussaard.nl

Specificaties

Bouwjaar 1921 • **Land van herkomst** Frankrijk • **Materiaal** beton • **Vorige locatie** Oosterschelde, Schelphoek • **Huidige locatie** Grevelingenmeer, Scharendijke (de Kabbelaar) • **Diepte** stuurhut op 21 meter, bovenkant boeg op 23 meter, diepste punt in het ruim op 29 meter • **Lengte** 57 meter • **Breedte** 10 meter • **Hoogte dek** 6 meter • **Markering boven water** voor- en achterzijde zijn gemarkeerd met een boei • **Markering onder water** aan stuurboordzijde loopt een roestvrijstalen kabel langs het wrak. Ook door de ruimen loopt een kabel.

De geschiedenis van Le Serpent begint in Le Havre, Frankrijk, in 1921. Wegens een tekort aan staal bedenkt een scheepsbouwer dat het ook mogelijk moet zijn om schepen van beton te maken. Een idee is geboren en binnen de kortste keren varen er ruim honderd betonnen schepen waarvan negentien in de reptielenklasse, die kolen vervoeren tussen Frankrijk en Engeland. Omdat de schepen niet worden uitgerust met een eigen motor, moeten ze dus worden gesleept. In de Tweede Wereldoorlog worden de meeste schepen gevorderd door de Duitsers. In die periode gaat een groot gedeelte van de betonnen vloot verloren. Le Serpent eindigt in Antwerpen en na enkele omzwer-

vingen belandt het schip in 1970 in de Oosterschelde. Daar leidt het jarenlang een zeer onopvallend bestaan. Het ligt bij de Schelphoek en wordt volledig door het slib ingekapseld. Duiken op het wrak is daarom onmogelijk. Later wordt het gebied aangewezen als natuurgebied, waardoor het ook nog eens verboden is om op deze plaats te duiken.

1998: Alles begint met een idee

Ruim dertien jaar geleden, in 1998, ontstaat bij Bas Mathijssen sr. - de toenmalige eigenaar van duikcentrum/-hotel De Kabbelaar in Scharendijke - het idee om 'iets' in het Grevelingenmeer af te zinken. Het

mooiste zou natuurlijk een scheepswrak zijn. Voordat een schip een laatste rustplaats onder water kan krijgen, moet het volledig worden ontdaan van alle stoffen die schadelijk kunnen zijn voor het aquatisch milieu. Alle brandstofleidingen en tanks moeten worden verwijderd en hetzelfde geldt voor andere stoffen zoals olie en accu's. Dit ontmantel- en schoonmaakwerk mag echter niet in eigen beheer worden gedaan, maar moet worden uitbesteed aan professionele partijen. Dat drijft de kosten van een wrak in wording enorm op. De eigenaar wil meestal ook de oud ijzerprijs voor zijn schip ontvangen. Via krijgt Mathijssen te horen dat er een betonnen wrak bij de Schelphoek ligt.

Het mooie van dit wrak is dat het niet vervuild is met olie en brandstof, omdat dit schip niet over een eigen motor beschikt. Het schip behoort aan niemand meer toe en daarom is het van de Staat. Mathijssen zoekt contact met Rijkswaterstaat en vanwege de beschermde status als natuurgebied, ook met Staatsbosbeheer. Beide partijen zijn enthousiast en willen graag hun medewerking aan het project verlenen. Met deze intentieverklaring zwart op wit, wordt de volgende stap genomen. Op 17 juni wordt de Stichting Kunstrif Zeeland opgericht en het voorbereidende werk om het schip te kunnen verplaatsen gaat van start. Maar al snel blijkt dat het project te groot is om uit te

kunnen voeren. Nog voordat men in de fase komt van het aanvragen van vergunningen, worden de plannen in de koelkast gezet. De stichting zit echter niet stil en realiseert de rifballen bij Dreischor, Den Osse en Scharendijke.

2008: Herfinanciering

Zo'n tien jaar later blijkt het project echter nog niet te zijn vergeten. Bastian en Caroline Mathijssen hebben inmiddels het duikhotel van hun vader overgenomen (het duikcentrum wordt door vader en zoon Van Ielen gerund) en de Nederlandse Onderwatersportbond maakt plannen voor het afzinken van wrakken om het duiken in Zeeland een extra impuls te

geven. Rijkswaterstaat biedt een aantal kleine wrakken aan aan de NOB, maar die ziet in eerste instantie geen heil in deze wrakken. Daarop zoekt Rijkswaterstaat eerst contact met Mathijssen die al eerder met Le Serpent bezig had gehouden. Die heeft wel weer interesse, maar wil een maand bedenktijd. Die maand gebruikt hij om andere partijen te interesseren om in het project te participeren. Die partijen zijn naast de nog steeds bestaande stichting, de gemeente Schouwen-Duiveland, de provincie Zeeland, Rijkswaterstaat Zeeland, Groenvoorziening Zuid-Holland, Duikcentrum de Kabbelaar, de Stichting Zeeuwse Duikwrakken en de NOB. De brief uit 1998 is goed

bewaard gebleven en blijkt zijn waarde nog te hebben. Bas Mathijssen ziet de uitdaging van het project en wil er zijn nek voor uitsteken. Als het op de financiën aankomt, stellen de overheden dat de duiksport zelf een serieuze bijdrage aan het project moet

komt er weinig geld in het potje. De stichting start een actie waarin duikers worden gevraagd tien euro te doneren. Een ronde langs de middenstand in Scharendijke levert ook nog de nodige gelden op. Nu de begroting min of meer rond is, wordt met het

ligt en ook via het water getransporteerd wordt. Dit maakt het verlenen van de milieuv vergunning een stuk eenvoudiger. Voor het transport en het daadwerkelijk afzinken wordt een offertetraject gestart. Het bedrijf waaraan de werkzaamheden worden gegund, is van mening dat het wrak het beste op een stenen bed kan komen te rusten. Hierdoor wordt voorkomen dat het wrak in de bodem wegzakt. Het gewicht van het Le Serpent wordt geschat op 525 ton; het stenen bed wordt bijna dubbel zo zwaar uitgevoerd. Er wordt voor een gewicht van duizend ton aan stenen afgezonken. Deze stenen worden geschonken door Bureau Zeeweringen, die de huidige dijkverzwaringen in Zeeland uitvoert. De stenen die nu een lang bed vormen in het Grevelingenmeer, zijn afkomstig van de duiklocaties de Zeelandbrug en de Val. De stenen moeten uiteindelijk gedeeltelijk worden verlegd.

2011: Actie

Bij het vrijmaken van Le Serpent uit het slib in februari 2011 blijkt dat het schip hoger is dan geschat en het is wellicht overbodig om te melden dat

de oorspronkelijke bouwtekeningen niet meer beschikbaar zijn. Het wrak zal een stuk boven water uit komen te steken, wat niet de bedoeling is. Op dinsdag 5 juli 2011 wordt Le Serpent van zijn vertrouwde plek in de Schelphoek naar Scharendijke gevaren. Hemelsbreed is dat een afstand van niks, maar Le Serpent moet in het water blijven. De route loopt langs Zierikzee, door de sluis van Bruinisse en dan het gehele Grevelingenmeer over naar Scharendijke. Het weer werkt gelukkig perfect mee. Onder een stralend blauwe lucht wordt Le Serpent vanaf de kant of vanaf een boot uitgezwaaid en weer verwelkomd. Eenmaal aangekomen in Scharendijke heeft de aannemer nog een paar dagen werk om het schip gereed te maken voor het afzinken.

een hoeveelheid water omhoog waar een walvis jaloers op zou zijn. Het moment van ondergaan wordt begeleid door een kakofonie van toeterende boten. En dan, als iedereen denkt dat Le Serpent op haar plaats ligt, beweegt de boei die aan het schip vast zit. De boei beweegt niet alleen, hij verdwijnt geheel onder water! Een waterverplaatsing is zichtbaar en vanaf dat moment is het drie uur lang vrij chaotisch: het schip is kwijt! Met sonar wordt het schip uiteindelijk teruggevonden en blijkt meer dan twee keer haar eigen lengte van 56 meter te zijn opgeschoven, de diepte in. Op de beelden van de camera's die op het schip waren gemonteerd is duidelijk te zien dat het schip na het afzinken een paar minuten keurig stil heeft gelegen en daarna is gaan

glijden. Een beetje zigzaggend heeft het een weg naar beneden gezocht. Waar de geplande diepte voor het diepste deel van wrak niet meer dan achttien meter bedroeg, zodat het wrak door alle duikers beduikbaar zou zijn, ligt het diepste punt nu op 29 meter. Het wegglijden was echter niet te voorkomen. Het gebruik van stutpalen had als enige methode zekerheid geboden, maar laat dat nu net verboden zijn door het waterschap in verband met de mogelijke beschadiging van de dijkvoet. De stichting onder-

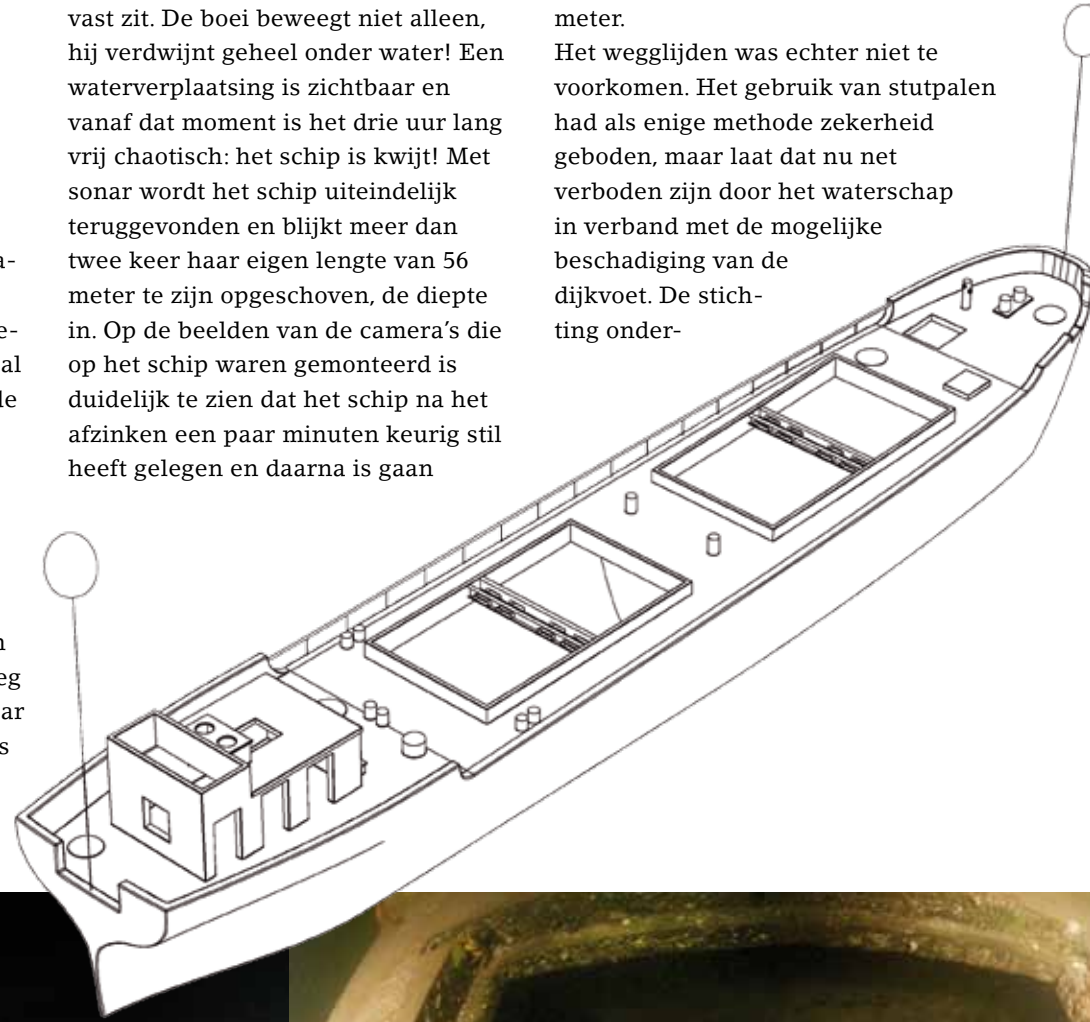
**De boei verdwijnt
geheel onder water
en vanaf dat moment
is het schip kwijt!**

leveren. De minimale bijdrage die wordt genoemd, is een bedrag van 20.000 euro. Mathijssen schat de duikondernemingen in Nederland echter hoger in en zegt dat het dubbele bedrag van de duiksport haalbaar moet zijn. De diverse overheden zeggen ieder 40.000 euro toe, er is zicht op geld uit een Europees subsidiepotje en de NOB draagt financieel bij. De begroting van 260.000 euro is nu bijna dekkend. Het resterende gat van 10.000 euro zal nog door de duiksport opgebracht moeten worden.

andere voorbereidende werk gestart. Omdat alle vergunningverlenende instanties aan het project deelnemen, levert dit geen problemen op. Wat ook handig blijkt, is het feit dat het schip al een goede veertig jaar in het water

2010: Groen licht

In de zomer van 2010 blijkt dat de duiksport minder gul is dan ingeschat. De grote duikcentra op Schouwen-Duiveland dragen wel bij, maar verder

8 juli 2011: Afzinken

Op vrijdag 8 juli is het zover. Met pompen wordt er water in de ruimen gepompt. Het is bedoeling dat de boeg als eerste onder water verdwijnt, maar 'de slang' besluit het achterstevens als eerste naar beneden te sturen. De boeg volgt korte tijd later en spuwt

Le Serpent op zijn oude rustplaats in de Schelphoek.

zoekt momenteel de mogelijkheden om alsnog een schip op het stenen bed af te zinken. Hopelijk wordt een wrak op geringe diepte alsnog gerealiseerd.

8 & 30 juli 2011: Wrakduiken

Onderschat het duiken op Le Serpent niet! De afdaling langs de boei start in het lichtgroene water. Dit wordt allengs donkerder van kleur en eindigt in het zwart, voordat het schip überhaupt zichtbaar is. Goed trimmen tijdens de afdaling is dus een must als je niet plotseling met een plof op het voordek wilt landen. Bij de boeg zijn twee bolders te vinden en een roestvrijstalen pilaar voor de webcam. Die is echter nog niet aangesloten. Het is te donker voor bruikbare beelden en omdat het schip ruim honderd meter verderop ligt dan vooraf is bedacht, is de kabel te kort.

Het is mooi om te zien hoe het schip een enorme hoeveelheid slib heeft verplaatst en haar neus in een berg slib heeft geboord. Ter oriëntatie is aan de bakboordzijde een roestvrijstalen kabel langs het schip bevestigd. Duikend

vanaf de boeg vind je die kabel aan de rechterkant. Daarnaast is ook door de ruimen heen een kabel gespannen. De stichting stelt duiken met een reel verplicht. Daarvoor moet je al geoefend zijn in het gebruik ervan. In de ruimen kun je namelijk echt niet zonder! Het is er aardedonker, waardoor je je oriëntatie snel kwijtraakt. Omdat je van ruim naar ruim kunt zwemmen, zwem je dus ook onder het dek door, waardoor je een hard plafond boven je hoofd hebt. De spanten van het ruim zijn prachtig om te zien. Als je denkt dat je bovenop het wrak het wel zonder reel kunt, kan dat aardig tegenvallen. Bij slecht zicht kun je spontaan een ruim inzwemmen, ook al was dat geen onderdeel van je duikplan.

De stuurhut ligt een stuk ondieper. Hier is wel wat omgevingslicht aanwezig, zodat je hier een groter deel van het wrak kunt zien. Voor een niet echte wrakkenliefhebber zoals ik, is het wrak nu vooral spannend om op te duiken. Het wachten voor mij is op de komst van het onderwaterleven. En dat komt er, dat weet ik zeker. Op andere plaatsen in het Grevelingenmeer waar op diepte hard substraat aanwezig is, is begroeiing te vinden. Op mijn eerste duik zag ik slechts een eenzame grondel, op mijn tweede duik diverse krabben, garnalen en een steenbolk is ook al gesignaleerd. Dat belooft wat! □